

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

AFRIKAANS HUISTAAL V1

FEBRUARIE/MAART 2016

PUNTE: 70

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE AFDELINGS:
AFDELING A: Leesbegrip (30)
AFDELING B: Opsomming (10)
AFDELING C: Taalstrukture en -konvensies (30)
2. Beantwoord AL die vrae.
3. Begin ELKE afdeling op 'n NUWE bladsy.
4. Trek 'n streep ná elke afdeling.
5. Nommer elke antwoord korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
6. Laat 'n reël oop na elke antwoord.
7. Skenk veral baie aandag aan spelling en sinskonstruksie.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Voorgestelde tydsindeling:
AFDELING A: 50 minute
AFDELING B: 30 minute
AFDELING C: 40 minute

AFDELING A: LEESBEGRIP**VRAAG 1**

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat daarna volg.

TEKS 1: ARTIKEL

AI, DIE SONDES VAN ONS VOOROUERS!
In watter sondes het ons voorouers ons voorgedaan?

- 1 Suid-Afrikaners deel 'n kommerwekkende erfenis: die sondes van ons voorouers. Hierdie sondes het aanleiding gegee tot 'n nalatenskap van legio siektes en probleme wat tans verreikende gevolge vir baie Suid-Afrikaners en ons omgewing inhou. Hoe manifesteer sommige van hierdie sondes in die samelewing?
- 2 “Buitengewoon baie Suid-Afrikaners rook,” sê dr. Yussuf Saloojee, uitvoerende direkteur van die Nasionale Raad Teen Rook. “Toe sigaretadvertensies nog deur ons voorvaders toegelaat is, het dit 'n sterk buitelewetema gehad en Suid-Afrikaners was ontvanklik vir dié soort advertensies omdat ons graag in die buitelug gelewe het. Die waarheid is egter: sigaretadvertensies met 'n buitelewetema het nierokers onbewustelik beïnvloed om te begin rook en rook het 'n verslawende invloed.”
- 3 “Wat soos 'n paal bo water staan, is dat die ouervoorbeeld deurslaggewend is! Kinders wie se ouers rook, is geneig om self te rook wanneer hulle groot is. Dit is blykbaar so dat rokers makliker met dwelms waag,” aldus Saloojee.
- 4 Nog 'n groot krisis is drankverbruik: Suid-Afrika se drankverbruik tel onder die hoogste ter wêreld. “Plaaslike gebruikers drink sowat 20 liter suiwer alkohol per persoon per jaar,” sê prof. Charles Parry, direkteur van die Mediese Navorsingsraad (MNR) se navorsingseenheid oor alkohol- en dwelmmisbruik.
- 5 “Hoewel baie Suid-Afrikaners nie drink nie, vergryp omtrent 'n derde van diegene wat wel drink, hulle gereeld. Alkohol is, gevolglik, die derde grootste bydraer tot dood en gestremdheid in Suid-Afrika. Dit dra grootliks by tot epilepsie, hoë bloeddruk, diabetes, asook mond- en lewercanker. Die gevolge van gereelde alkoholmisbruik kos die ekonomie sowat R38 miljard per jaar,” aldus Parry. “Baie gesinne ly gebrek omdat een of al twee ouers die grootste deel van hulle salarisse aan drank bestee.”
- 6 Moet hierdie buitensporige drankmisbruik nie voor die deur van talle ouers en voorouers gelê word nie? Hoe lyk die voorbeeld wat talle ouers stel of gestel het?
- 7 Ongelukkig is dit nog nie die einde van die eietydse probleme wat vir ons nagelaat is nie!

- 8 “Byna 70% van Suid-Afrikaanse vroue is oorgewig. Dít is vir ons ’n baie groot bron van kommer,” aldus dr. Vash Mungal-Singh, uitvoerende hoof van die Hart-en-beroerte-stigting in Suid-Afrika. Hy sê vetsug is aan die toeneem onder jonger Suid-Afrikaners; hulle eet, soos hulle voorouers, te veel sout. Dit lei tot hoë bloeddruk, maag- en kolonkanker, niersiektes en, les bes, tot verhoogde cholesterol wat tot hartaanvalle en beroertes bydra.
- 9 Suid-Afrikaners eet van toentertyd af graag vleis en daar is ’n verband tussen die inname van gepreserveerde (met sout behandel om dit te bewaar) vleis en kolonkanker. Dit is vanselfsprekend dat iets soos biltong wat vir ons voorouers ’n lekkerny was, baie nadelig vir die liggaam is,” sê dr. Carl Albrecht, hoof van die navorsingseenheid by die Kankervereniging van Suid-Afrika.
- 10 Weens die moontlikheid van ekonomiese vooruitgang het talle van ons voorouers gedurende die vorige eeu na stede gestroom. Sodanige verstedeliking het negatiewe gevolge gehad: dit het hulle gesondheid benadeel. “Navorsing toon dat stedelinge makliker kanker kry as mense wat op die platteland woon,” sê Albrecht. “Die voorkoms van kanker is drie of vier keer hoër in die stad. Mense verdien meer geld in die stad en kan goed soos sigarette en kitskos makliker bekostig. Daarby hou lugbesoedeling in stede ook groot risiko’s in.”
- 11 “Ons, net soos ons voorouers, is natuurmense en versot op die buitelug en die son en ons betaal ’n duur prys hiervoor: velkanker op die hande, gesigte en rûe van Suid-Afrikaners,” volgens Albrecht. Die oormatige blootstelling aan die son gaan dus nie ongestraf verby nie.
- 12 Die nalatenskap van ons vaders strek veel verder as ons eie liggame: die nie-bewaringsbewustheid van ons voorouers laat ons omgewing kreun onder die las van besoedeling.
- 13 ’n Skrikwekkende aantal spesies wat aanvanklik in Suid-Afrika bestaan het, is uitgewis. Pleidooie uit wetenskaplike oorde om kweekhuisgasse te beperk en aardverwarming te stop, val op dowe ore! Terwyl natuur- en weerkundiges op grond van intense navorsing toenemend pleit vir ’n kollektiewe wil om die omgewing se voortbestaan te verseker, kap derduisende mense steeds bome af en bemors die lug, see en die aarde.
- 14 Is hierdie apatie¹ jeens die omgewing dan nie ook die gevolg van ons voorouers se voorbeeld en optrede nie?
- 15 Mark Tennant, ’n natuurkenner, waarsku: “Daar is ’n magdom diere, insekte, voëlsoorte en reptiele wat bedreig word terwyl die meeste ma’s (en sommige pa’s) die verkeerde voorbeeld stel deur ’n spinnekop sommer net dood te slaan!”

16 “Die heel belangrikste wat ’n kind moet leer, is respek vir alle lewende wesens. Hierdie respek wat die kind teenoor die omgewing aanleer, sal ook respek vir hom-/haarself en alle ander lewe ontwikkel. Eers dán sal almal groener dink en leef, besoedeling begin bekamp, herwin, bewaar en uiteindelik selfs gesonder leef! Dis die eerste en enigste voorwaarde vir ’n toekoms!”

17 Ouers, onderwysers, magnate, regeringslui en wêreldleiers: kinders is ons toekomstige omgewingsbestuurders! Onthou dus: ons erf wel gewoontes, leefstyle en gevolglike siektes by ons voorouers – nie die aarde nie! Dit leen ons by ons nageslag.

¹ a-pa-tie´ s.nw. Onverskilligheid, lusteloosheid [a + *pathos* gevoel]

[Uit HAT 2000]

[Aangepas uit *BEELD*, 25 September 2013 en “Die planeet in hulle hande”, www.vrouekeur.co.za]

- 1.1 Waartoe het die “sondes” gelei wat ons volgens paragraaf 1 van ons voorouers geërf het? (1)
- 1.2 Gee TWEE redes waarom sigaretadvertensies met ’n buitelewetema meer kwaad as goed gedoen het. (2)
- 1.3 Waarom is die stelling in die laaste sin van paragraaf 3 nie noodwendig ’n feit nie? (1)
- 1.4 In paragraaf 5 neem prof. Parry baie sterk standpunt in teen alkoholmisbruik. Watter lewenstylsiektes is volgens hom die gevolg van alkoholmisbruik? (4)
- 1.5 Gee ’n woord uit paragraaf 7 wat bewys dat die skrywer van hierdie artikel subjektief by die teks betrokke is én sê waarom hierdie subjektiwiteit aanvaarbaar is. (2)
- 1.6 Waarom is dit volgens die teks nadelig om biltong te eet? (1)
- 1.7 Verduidelik die ironie in paragraaf 10. (2)
- 1.8 Herlees paragraaf 11.
Is die “prys” wat Suid-Afrikaanse sonaanbidders “betaal”, inderdaad “duur”? Motiveer jou antwoord. (1)
- 1.9 Is die gebruik van personifikasie in paragraaf 12 binne konteks funksioneel? Motiveer jou antwoord. (1)
- 1.10 In paragraaf 14 word die mens van “apatie” jeens die aarde beskuldig.
1.10.1 Bewys uit paragraaf 13 dat hierdie beskuldiging die waarheid is. (3)
1.10.2 Hoe sal mense wat nié apaties is nie, teenoor die diereryk optree? (1)

- 1.11 Haal TWEE opeenvolgende woorde uit paragraaf 13 aan wat die oplossing kan wees vir ma's en pa's (in paragraaf 15) se negatiewe voorbeeld met betrekking tot bewaring. (1)
- 1.12 Som die tema van die teks in 'n enkele sin op. (1)
- 1.13 Beoordeel die gepastheid van paragraaf 15 en 16 en motiveer of dit by die titel en subtitel aansluit. (3)

EN

TEKS 2: VISUELE TEKS

1 **Ongesonde kos se prys is 69% laer as dié van gesonde kos.**

2

3

Hoe smag ek nou na vars groente en vrugte!

4

FIGUUR 1	
Groeiprobleme	👤 👤 👤 👤 👤
Ondergewig	👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤
Oorgewig	👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤 👤
Oormatig oorgewig	👤 👤 👤 👤

[Aangepas uit www.rapport.co.za/KaapRapport]

- 1.14 Waarom eet mense in Suid-Afrika relatief ongesond? (1)
- 1.15 Dink jy die visuele voorstelling ondersteun die wens in die gedagteborrel? Motiveer jou antwoord. (1)

- 1.16 Is die visuele voorstelling, na jou mening, diskriminerend? Motiveer jou standpunt. (1)
- 1.17 Watter afleiding kan 'n leser uit FIGUUR 1 oor Suid-Afrikaners se massa maak? (1)
- 1.18 Haal die sin uit paragraaf 8 in TEKS 1 aan wat die beste by dié visuele voorstelling aansluit. (1)
- 1.19 Wat was die *Rapport*-redaksie se doel met hierdie visuele teks? (1)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: OPSOMMING**VRAAG 2**

1. Lees die teks hieronder en maak 'n opsomming van **SEWE voordele wat lees vir lesers** inhou.
2. Jou opsomming moet in jou eie woorde (in volsinne) in **paragraafvorm** aangebied word en mag nie meer as 90 woorde beslaan nie.
3. Dit is nie nodig om vir die opsomming 'n titel te gee nie.
4. Dui die getal woorde aan wat jy vir die opsomming gebruik het.

HOE OORGEHAAL IS JY VIR LEES?

Geletterdheid is die vermoë om te lees, te skryf en die geskrewe woord te verstaan. Lees is een van die eerste vaardighede wat aangeleer word; sonder hierdie belangrike vaardigheid is daar verreikende gevolge: 'n kind wat sukkel om te lees, sukkel om te leer.

Volgens Susan du Plessis, Direkteur van Opvoedkundige Programme by Edublox, is dit van die uiterste belang dat kinders goed moet kan lees.

Lees help jou kind om 'n uitgebreide woordeskat te ontwikkel. Verder verbeter lees 'n kind se taalvaardigheid ten opsigte van sinskonstruksie.

Lees gee meer terug as wat ingesit word – kinders leer beter fokus sodat hulle konsentrasie verbeter. Dit is so dat moderne kinders deur elektroniese toestelle se klank en beweging oorweldig word. Lees bied vir hulle brein die nodige stilte wat so onontbeerlik in vandag se gejaagde lewe is.

Lees en spel gaan hand-aan-hand, want die een ontwikkel die ander. In die sakewêreld is spelfoute uiters onprofessioneel en dus onaanvaarbaar. Swak spelling is deesdae die gevolg van SMS-taal en 'n swak leesvermoë; speltoetsers op rekenaars is nooit volkome korrek nie! Lees is dus die antwoord!

Vir ouer en kind is leestyd 'n spesiale manier om daaglik kwaliteittyd deur te bring: iets wat deesdae al hoe minder in moderne huishoudings plaasvind. Samesyn tussen ouer en kind is in hierdie tyd van gebroke huise en verwarde jongmense lewensbelangrike ankers.

Lees stimuleer 'n wye algemene kennis, iets wat min mense het, maar almal begeer. Hoe groter die verskeidenheid tekste wat kinders lees, hoe wyer strek hulle algemene kennis.

Intensiewe navorsing het getoon dat leesaktiwiteite reeds voor skool op informele wyse deur ouers toegepas moet word. Ouers moenie van skole verwag om 'n liefde vir lees by hulle kinders te vestig nie. Indien ouers nalaat om hierdie verantwoordelikheid na te kom, sal hulle kinders moeilik 'n leeskuil aanleer.

Anders as wat ons dink, is die Internet nie die einde van die geskrewe woord nie; woorde is, immers, boustene wat op alle vlakke van die samelewing iets verklap van die skrywer se opvoedingstandaard: 'n e-pos aan 'n voornemende werkgewer of 'n skyfievertoning, vol spelfoute, voor honderde kongresgangers kelder onmiddellik drome en lei tot skande en skaamte.

[Aangepas uit www.thereadingclinic.co.za]

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES

VRAAG 3: ADVERTENSIE

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

1 Op soek na nòg groter ruimte?
 2 Gesonder milieu?
 3 Geriefliker plek?

4 Of minder ruimte? **Straks** minder luuks?
 5 Ons bied jou die nommerpas plek vir jou
 6 behoeftes en smaak.
 7 Indien ons dit nie pasklaar gereed het nie,
 8 sál ons hemel en aarde beweeg om dit
 9 nét vir jou – gewaardeerde kliënt – te vind!
 10 **Jou** behoeftes maak vir ons saak!

11 **Ons is nie verhuurders nie.**
 12 **Ons is mense!**

REDEFINE
 EIENDOMME

www.redefine.co.za
 0860redefine

[Aangepas uit www.bdlive.co.za/businessimes]

3.1 Verbeter die spelfout in reël 1. (1)

3.2 Gebruik 'n homoniem van die onderstreepte woord in reël 1 in 'n verklarende sin. (1)

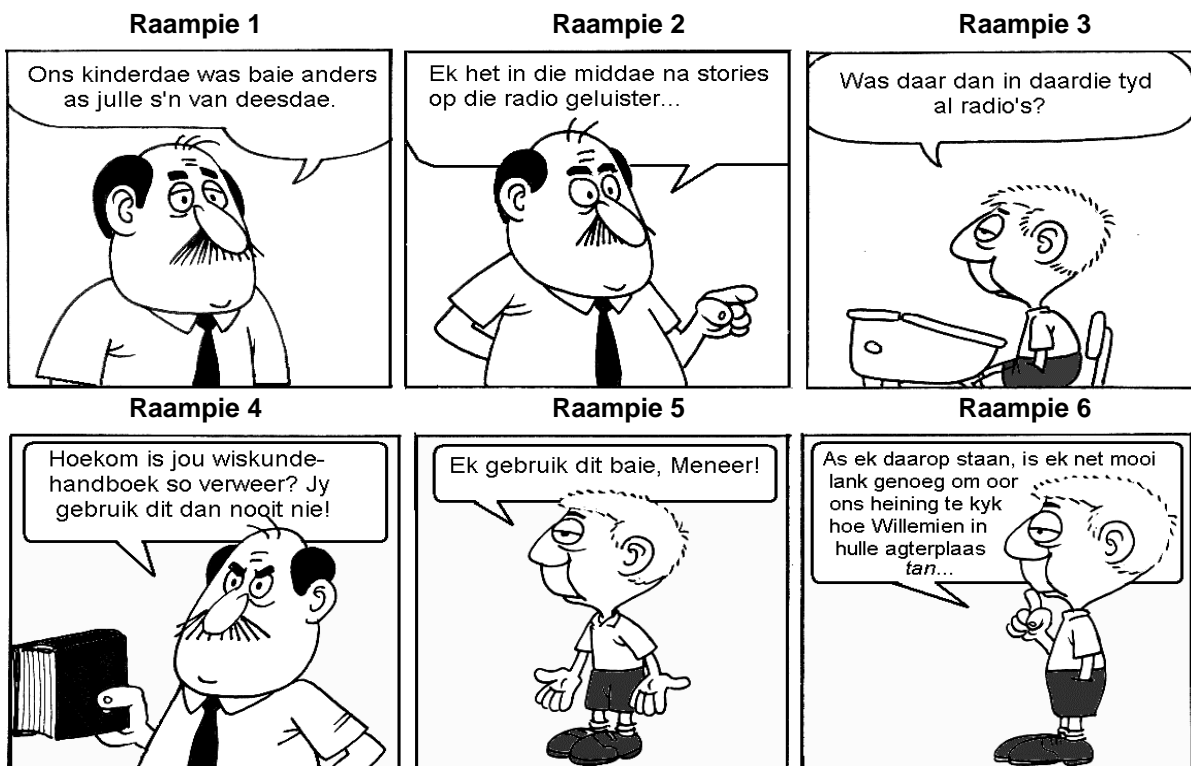
- 3.3 Waarom word die vergrotende trap in reël 1–3 by herhaling gebruik? (1)
- 3.4 Hoekom is die idioom, naamlik dat iets/iemand 'n hondelewe lei, hier van toepassing? (1)
- 3.5 Gee 'n sinoniem vir die vetgedrukte woord in reël 4. (1)
- 3.6 Met watter emotiewe woord dui die advertensie in reël 5–6 aan dat die eiendom aan die huurders se verwagtinge sal voldoen? (1)
- 3.7 Skryf net die hoofsin wat in die onderstreepte sin voorkom, neer. (1)
- 3.8 Gebruik die woorde “hemel en aarde” (reël 8) denotatief in 'n enkelvoudige sin. (1)
- 3.9 Hoekom is die woordgebruik in reël 10 geslaagd? (1)
- 3.10 Waarmee manipuleer dié advertensie aspiranthurders om vir seker Redefine Eiendomme, en nié ander verhuurders nie, te gebruik? (1)
- [10]**

EN

VRAAG 4: VISUELE TEKSTE

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

MEESTER

[Uit: www.daniecronje.co.za]

- 4.1 Verduidelik die pleonasme wat in raampie 1 voorkom. (1)
- 4.2 Vervang "in die middag" in raampie 2 met EEN woord. Skryf net die woord neer. (1)
- 4.3 Wat is die geïmpliseerde betekenis van Neelsie se woorde in raampie 3? (1)
- 4.4 Gebruik "verweer" (raampie 4) as selfstandige naamwoord in 'n verduidelikende sin. (1)
- 4.5 Skryf 'n besitlike voornaamwoord in raampie 6 neer. (1)
- 4.6 Herlees raampie 7–9 en voltooi die volgende sin deur slegs die ontbrekende voorsetsel neer te skryf: (1)
- Neelsie verkeer ... 'n wanindruk oor sy eie wiskundige vermoëns. (1)

- 4.7 Herlees raampie 10–12. Verduidelik hoekom Meester se reaksie in raampie 11 so gepas is. (1)
- 4.8 Die woord “hewige” (raampie 14) en “heftige” word dikwels verwar. Formuleer ’n sin waarin jy die woord “heftig/heftige” gebruik. (1)
- 4.9 Watter belangrike inligting verswyg Neelsie in raampie 15? (1)
- 4.10 Op watter wyse word die verhouding tussen taal en mag uit Meester se woorde in die teks bevestig? Verwys spesifiek na raampie 4, 7 of 10. (1)
- [10]**

EN

VRAAG 5: ARTIKEL

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

WAT VROUE OOR MANS, EN ANDERSOM, DINK ...

- 1 Ek het my bedenkinge oor mans wat sommer so tjoef-tjaf was, want vir my is bad (5.1) (terapie). Hoe vinniger ek bad, hoe vinniger (5.2) spring ek op my perdjie! Niks is behaaglikers as om my lyf in (5.3) **verruklike** skuimbolle te week nie.
- 2 Ek sal maklik in die donker sit en droë brood eet in ruil vir ’n vol, warm bad, al kerm elke (5.4) **BBP** oor elektrisiteit! Natuurlik bewonder ek vroue wat gereeld in ’n (5.5) **katspoegie** water kan bad, maar **ék** is (5.6) *spandabelrig* – ek week ure!
- 3 Dawie Roodt **hét** respek vir ’n vrou se badtyd, maar selfs vir ’n ervare ekonoom bly vrouens se badkamerrituele ’n misterie.
- 4 (5.7) **Hoe vroue so tydsaam kan wees**, gaan sy verstand te bowe, want mans neem glo selde langer as ’n minuut; soms net sekondes, sê hy. “’n Suksesvolle stort word gekenmerk daardeur dat minstens vyftig persent van die man se lyf ná die stort droog is ...” Skuimbolle en spattende water kenmerk mans se luidrugtige stortsessies!
- 5 (5.8) Ek is onlangs aangesê om asseblief te gaan bad sodat ons kan ry. Ek was vies. (5.9) My man het my onnodig aangejaag. Ek het lankal klaar gebad en geklee.
- 6 (5.10) Is dit moontlik dat hy nie die verskil kan sien nie?

[Aangepas uit *Finesse*, Mei 2013]

- 5.1 Skryf die afgeleide vorm van die woord wat in paragraaf 1 tussen hakies staan, neer. (1)
- 5.2 Watter konnotasie heg ons aan die onderstreepte frase in paragraaf 1? (1)

- 5.3 Tot watter woordsoort behoort die vetgedrukte woord in paragraaf 1? (1)
- 5.4 Skryf die onderstreepte afkorting in paragraaf 2 volledig in woorde. (1)
- 5.5 Gee die betekenis van die vetgedrukte woord in paragraaf 2 met behulp van 'n gepaste intensiewe vorm. (1)
- 5.6 Gebruik 'n antoniem vir die gekursiveerde woord in paragraaf 2 in 'n verduidelikende sin. (1)
- 5.7 Benoem die vetgedrukte sinsdeel in paragraaf 4. (1)
- 5.8 Herskryf die eerste sin in paragraaf 5 in die direkte rede. (1)
- 5.9 Verbind die onderstreepte sinne in paragraaf 5 met behulp van die voegwoord "aangesien". (1)
- 5.10 Skryf die slotsin in die toekomstige tyd. (1)
- [10]**
- TOTAAL AFDELING C: 30**
GROOTTOTAAL: 70